

دوسال سه سال یکی پدرش میمیرد یکی برادرش عروسی میکند ده نفر ده نفر در بعضی از مواقع بآنها مرخصی می دهند میروند خانه شان و بر می گردند در صورتی که این ها را برای سه سال مدت خدمت گرفته اند همین طور سوار ممکن است فلان سواری که از فلان ایل می آید مثلا سوار ایلانلوست میخواهد برود خانه خودش آنوقت ممکن است دولت متقاضی میداند در يك مجرمی در يك رمضانی وقتی كه این ها بترتیب افتادند اجازه می دهد يك ماهه دو ماهه سه ماهه یا زوده روز بمناسبت موقع حرب و بعد مرخصی میدهد میروند و مراجعت می کنند مقصود از اینكه گفته می شود سه سال در زیر اسلحه است یعنی دولت و وزارت جنگ او را سه سال مستخدم و سوار می شناسد و تا وقتی که او هست دیگری را نمی شناسند .

حاج محمد کریم خان - آقای وزیر جنگ میفرماید که بعضی ها منازلشان نزدیک است ممکن است زود بروند و مراجعت کنند اما بعضی منازلشان دور است پنجاه منزل است سی منزل است باید بیایند و بروند این خیلی اسباب زحمت است بهتر این است که همان دو سال قرار بدهند که مردم هم از روی رضایت و شوق بیایند و مشغول خدمت شوند .

معزز الملک - تصور میکنم آقای حاج محمد کریم خان تصور فرموده اند که تمام این سوار در طهران خواهد بود آنوقت بفرمایند که پنجاه منزل باید بیایند و بروند اینطور نیست ممکن است آن سواری که در طهران است ناهنگامی که منزل دارد فاصله اش دو منزل بیشتر نباشد علاوه بر اینکه در این جا نمی خواهیم داخل این مسائل علمی اش بشویم که در گرفتن قشون از مدت زیاد باید شروع شود نه اینکه بمکس از مدت کم شروع شود بمدت زیاد باید برود و هر جا که شروع کرده اند بگرفتن نظام از مدت زیاد شروع کرده اند این يك (پرنسپی) خواهد بود .

وزیر جنگ - علاوه بر این اگر صلاح میدانید بکمیسون نظام برود اگر صلاح دانستند دو سال بنویسند بنده در این باب امراری ندارم مربوط بکمیسون نظام است .

معزز الملک - کمیسون نظام نظر تازه نخواهد داشت .

حاج سید ابراهیم - عرض می کنم این قبل از شور دوم بکمیسون نظام می رود پس دیگر از این حیث اشکالی نخواهد داشت ولی فرمایشی که آقای وزیر جنگ فرمودند که مدرسه را سه سال قرار بدهند و در ضمن مرخص بکنیم این اسباب اشکال بنده شد باید اینها تا سه سال در تحت نظام باشند و در زیر لباس و اسلحه باشند و اینکه بعضی اشکال دارند که این ایلات در سه سال در زیر اسلحه نخواهند ماند این طور نیست فقط باید دو سال در تحت اطاعت دولت و وزارت جنگ باشند شاید وزارت جنگ آنها را بنقاط نزدیکتری بمنازلشان مأموریت بدهد خود ایلات هم حاضر برای خدمت هستند و حالا عرض

نمی کنم که سه سال یاد و سال کم و زیاد است لیکن در اینکه بآنها مرخصی داده شود بآن مخالفم و لهذا در کمیسون شور ثانوی لازم دارد .

ارباب کیخسرو - بلی بنده در اینجای عرض ندارم که در دوسال باشد یا سه سال باشد ولی آقای وزیر جنگ اظهاری کردند که خیلی اسباب اشکال شد برای اینکه ما از ترتیبات گذشته می بینیم که صاحب منصبان جزء وقتی بخواهند يك دخل بزرگی از طرف آنها بکنند يك چیزی از آنها می گیرند و يك مرخصی بآنها می دهند و بدبخت اشخاصی که نظارت دارند بنده نمی توانم مطمئن باشم که سه سال مدت باشد و در ضمن هر وقتی مرخصی بخواهند اجازه بدهند این تجدید می کند امور گذشته را بنده نمیتوانم عرض کنم که اصلاحات جدید یکقدوی تغییر در اوضاع نمیدهد ولی اینقدر راهم میدانم که این مملکت ما به این اصلاحات یکمرتبه مملکت صحیح نشده است که ما مطمئن شویم بگوئیم مملکت مملکت قانونی است پس در این صورت که آقا دو سال آقا سه سال هر چه معین کردند باید در آن مدت زیر سلاح باشند و این مسئله که فرمودند در جزء نیابورند که حتماً اسباب اشکال خواهد شد .

معزز الملک - طوریکه در کمیسون نظام مذاکره شده است که آقای ارباب اظهار کردند قشونی که برای يك مدتی معین گرفته می شود برای سه سال است و غیر از آنهم نخواهد بود والا بسازيك بی ترتیبی تازه در نظام خواهد افتاد لکن این را هم اشتباه نکنند که تمام این اشکالات برای سال اول و دوم خواهد بود همینکه سال اول گذشت بنده گمان میکنم دیگر دو سال باشد سه سال باشد چندان سخت نباشد و از برای سواری که سر خدمت هست چندان تفاوتی ندارد .

وکیل التجار - بنده تمام این اظهارات آقایان را شنیدم و همچنین بیانات آقای وزیر جنگ را که اینجا فرمودند و همچنین بیانات آقای مخبر را ولی فرمودند که این مدتی است که سوار در سر خدمت است فقط برای حضور است یا مشق هم خواهد داشت بنده مشق ندیده ام من گمان میکنم که عمده مدت که در دوره اول تعلیمات نظامی خودش را بکند که اگر در دوره های بعد لازم شد تحصیلات نظامی خودش را کرد باشد و عالم بقوانین نظامی باشد و در تحت قانون نظامی بسر بردن برای اویك سهولتی خواهد بود در آتیه زیرا که ممکن است اگر مشق نکنند در آتیه اسباب زحمت بشود سوار نمیتواند بی مشق و نظام باشد البته باید تحصیل بکنند و تحصیل سوار بیشتر از سرباز است اگر واقعا سوار نظام لازم داشته باشیم باید در دو سه سال تحصیل نظم بکنند .

شهبانی - این تحقیقاتی که آقای وزیر جنگ فرمودند بنده گمان میکنم که همان دوسال باشد و يك سال هم تخفیف داده شود سهلتر نمیشود بطوری که حاجی محمد کریم خان اظهار کردند همان دوسال را از آنجا بگیرند .

رئیس - مذاکره در این باب بقدر کفایت شده است حالا رأی میگیریم يك پیشنهادی هم از طرف آقای حاج محمد کریم خان شده است حالا خوانده میشود .

پیشنهادی از طرف حاج محمد کریم خان قرائت شد که خدمت در زیر اسلحه دوسال باشد .

دکتر امیر خان - بنده این پیشنهاد را قابل توجه میدانم چنانکه مخبر محترم فرمودند این چندماه لازم است که در تحت اسلحه بمانند تا بقانون نظامی فی الجمله آشنا بشود و يك مدتی لازم دارد که قوانین سواره نظام را درست یاد بگیرد ، علاوه ممکن است در این مدت بعضی چیزها به او بیاموزند که نشیده باشد علاوه تعلیمات نظامی که حس وطن پرستی او را زیاد بکند و این ها خودش يك مدت زیادی لازم دارد علاوه ممکن است در ظرف این مدت گاهی مریض شوند که نتوانند مشق بکنند یا آنکه سر خدمتی بروند پس در هر صورت وقتی هم که مدت سه سال باشد مدتی است که دولت از آن ها استفاده بکند چندان زیاد نخواهد بود منتهی بکسال خواهد بود علاوه بطوریکه آقای معزز الملک فرمودند همیشه در جا نظامی را از برای يك مدت زیادی میگیرند و کم کم از مدت میکاهند نه اینکه مدت را کسر کنند و بعد زیاد نمایند و اگر اینطور کنیم به اشکالات زیادی بر خواهیم خورد .

رئیس - حالا پیشنهادی است شده است باید باورای گرفت حالا این پیشنهاد رأی میگیریم کسانی که این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نمایند (رد شد) .

يك پیشنهادی هم از انتظام الحکماء بهمین مضمون شده است .

انتظام الحکماء - بنده پیشنهاد خودم را پس میگیرم .

رئیس - چون آقایان وزراء جلسه خصوصی تقاضا کرده اند جلسه عمومی را ختم میکنیم ولی چون روز سه شنبه روز عزاداری است مجلس تعطیل خواهد بود باین جهت فردا بطور فوق العاده جلسه تشکیل خواهد شد .

دستور جلسه فردا - شور در قانون ثبت اسناد انتخاب کمیسونها بقیه شور در قانون اخذ مواد از ایلات هست حالا ده دقیقه تنفس است . بعد جلسه خصوصی خواهد شد . رئیس حرکت کرد مجلس علنی مغرب ختم شد .

جلسه ۲۱۷۴
صورت مشروح روز یکشنبه
۲۶ صفر ۱۳۲۹

مجلس دوساعت و ربع قبل از غروب بریاست آقای متین السلطنه نایب رئیس تشکیل شد صورت مجلس روز شنبه را آقای معاضد الملک قرائت نمودند . غائبین جلسه قبل ، مشیرالدوله با اجازه غائب ، مرتضی قلیخان بختیاری ، سپه دار اعظم - سردار اسعد - آقا سید حسین مدرس بوقت مقرر حاضر نشدند - لواء الدوله مریض بودند .

نایب رئیس - در صورت مجلس اگر ملاحظاتی هست بفرمائید . (اظهاری نشد نایب رئیس صورت مجلس را امضاء نمود) .

وکیل التجار - مختصر آعرض داشتم اگر اجازه میفرمائید عرض کنم .

نایب رئیس - ممکن است موضوع فرمایش خودتان را بفرمائید .

وکیلالتجار - اگر موضوع رایبکوم که تماماً را گفته ام.

نایب رئیس - ممکن است کتاب بنویسند که در چه موضوع می‌خواهد صحبت بفرمائید.

وکیلالتجار - در روز کتاب نوشتن اجازه از آقای رئیس خواستم موقوف نشد از آن جهت اجازه ندادند.

نایب رئیس - در هر صورت چون بنده مسوق نیستم لطف بفرمائید مجددآه.

وکیلالتجار - بنده دیگر معذور خواهم بود و مطالب خود را در روز مجازت خواهم نوشت و مورد اعتراض هم نخواهد بود (گفته شد راجع بجهت)

وکیلالتجار - می‌خواستم اظهار عقیده خودم را بنمایم.

نایب رئیس - جناب عالی البته در نوشتن آزاد خواهید بود ولی ممکن است که بطور خلاصه بفرمائید.

وکیلالتجار - بنده برای اینکه سوء تفاهمی نشود مقدماً یک چند کلمه ای را می‌خواهم عرض کنم دیروز بنده کتباً در این خصوص که حالا می‌خواهم عرض کنم اجازه خواستم ولی چون آقای وزیر امور خارجه شرحی خواستند اظهار بفرمائید باین ملاحظه آقای رئیس فرمودند بماند برای جلسه آتی - البته همه آقایان میدانند و گمان نمی‌کنم که کسی تصور بکند که کسی میل داشته باشد از هیئت اکثریت جدا بشود بنده اساس مسلک را همیشه عملی میدانم نه اسمی چون مسلک بر دو قسمت عملی و اسمی است و مسلک عملی بنده را هم مردم میدانند که چه بوده و چه هست برای اینکه این یک چیز است که راجع به بریز و زورم نیست و آنروز هم که بنده عنوان مسلک در مجلس شورای ملی بشود بعضی از آقایان شاهدند که از اول اشخاصی که داخل این مذاکره شد بوم و بنده آنرا آنوقت مسلک اعتبار را قبول کردم یعنی این یک عبارت و عنوان است که بنده هیچوقت نمیتوانم از آن صرف نظر کنم و نخواهم کرد خودم هم می‌خواهم و امیدوارم هم هستم که از این مسلک خارج نشوم و گول نخورم از رسمیت این مسلک خارج نشوم و باسم تنها قناعت نکنم یعنی آنچه چیزی که از معنی اعتدال مفهوم می‌شود بنده باشم و اینکه اسم بنده در جزء اسمی اعضا هیئت متعده اول نوشته شده بود و امضاء کرده بودم حالا هم امضاء دارم و خارج نیستم و سر هم هستم و بآن پروگرام کاملاً موافق ولی متأسفانه بنده چون نمیتوانم آن تنظیمات داخلی را قبول بکنم بواسطه تقاضای که دارم و بواسطه زحمات مجلس و اشکال آن تنظیمات داخلی و بعلاوه بجهت کارهایی که در اداره مباشرت دارم از این جهت این هیئت نخواستند که اسم من داخل آنها باشد و بنده هم رضای ندارم که باسم تنها قناعت بکنم و در روز هم از طرف آقای آقا میرزا مرتضی قلیخان بنده ابلاغ شد که اسم بنده خارج است این است که بنده هم مجبور شدم مختصراً در اینجا عرض میکنم که بنده اساساً

مایلم و امیدوارم که اسم همیشه در تحت عنوان اعتدال باشد و همچنین امیدوارم که در تحت این عنوان موفق بباشتم این مسلک باشم ولی چون نهانستم که آن تنظیمات داخلی که برای این هیئت معین شده است در عهده بگیرم و قبول بکنم این است که آن مسئولیت هیشگی را که در عهده آن هیئت است بنده آن مسئولیت را دار نیستم و اینرا هم تکرار خواستم عرض کنم که آقایان هم بدانند والا مسلک بنده را تمام آقایان از قدیم میدانستند و محتاج بتکرار نبود برای اینکه مسلک بنده را تمام آقایان از قدیم میدانستند و محتاج بتکرار نبود برای آنکه مسلک بنده همانست که از اول بوده است و امیدوارم که بعد از این هم همان باشد.

نایب رئیس - راپورتی از وزارت جنگ راجع بنایب حسین رسیده است برای استحضار نمایندگان محترم خوانده میشود - لایحه وزارت جنگ بضمیمه راپورت قشون شاهرود و بسطام به بارت ذیل خوانده شد مقام منبع مجلس مقدس شورای ملی شیدالله ارگانه.

تلگرافی از شوکت الممالک رئیس قشون شاهرود و بسطام راجع باقدماتی که خود در جلو گیری و دفع اشرار و تعاقب نایب حسین کاشانی و محمد علی گون آبادی نموده وزارت جنگ رسیده مواد آنرا برای استحضار مجلس مقدس لعاً بمتقدم داشت و ملاحظه خواهند فرموده از طرف وزیر جنگ.

تلگراف از شاهرود مقام منبع وزارت جنگ مدظله راه طهران امن شد سوار سوار بر باز بقوشه فرستادم و نوشتم بحکومت دامغان که قدغن کند پست حرکت کند اسدالله خان سر کرده سوار را مأمور کردم به تعاقب اشرار بنقداً اشرار راه طهران فراری شدند سوار و سربازیکه بطرود برای دفع محمد علی گن آبادی فرستاده بودم چهل نفر از شترهای آذوقه او را که مال مردم بود گرفتند بشهر فرستادند بکنفران اشرار را گرفتار نموده حبس کردند محمد علی در محاصره است منتظر سالار هستم که با او توپ برسد که بار دو بجنندق بروم و بکنی رفع شر نایب حسین و اتباع او را بکنم هنوز نه سوار اسد آبادی نه توپ و تفنگ و فشنگ نرسیده منتظرم (شوکت الممالک).

ارباب کیخسرو - بنده هیچ نمی فهمم که این راپورت بجهت چه اینجا آمده است ما آنروز میتوانیم بگوئیم وزارت جنگ وظیفه خودش عمل کرده است و تشکر بکنیم که ببینیم عمل نایب حسین را تمام کرده است والا از این راپورتها خیلی آمده است و ما هم خیلی خوانده ایم هیچ نمیتوانیم باینها قناعت بشویم.

حاج وکیل الرعایا - بنده هم یکی از آن اشخاص هستم که عرض میکنم اینجا را که در راپورت نوشته شده است یک جائیست که مردمان آنجا در صورتیکه از افراد این مملکت هستند از خیلی از نعمت ها محروم هستند و بعلاوه دچار یک زحمت های فوق العاده هم شده اند و گمان میکنم که نایب حسین اگر بجنندق رفته است روده نمی تواند بیاید و در صورتیکه اقدامات آنها باین باشد که در ضمن این راپورت بمجلس داده شده است کسی را که بنده سراغ دارم که در این خصوص خدمتی کرده است و گمان میکنم که برای تشویق

سایر مامورین ضروری ندارد که اسم او را بگوئیم او بیبری خاست که در تعاقب این اشرار خیلی زحمت کشیده و خیلی آنها را عقب کرده است و گمان می کنم که مجلس از وزارت جنگ همیشه خواهان این مسئله باشد که پیش از وقت همیشه تهیه خود را ببیند و زودتر جلو یک مقصد بزرگی را بگیرند خصوص جلود گیری این شخص شریرا که ابتدا هم زحمتی رساند فقط کردند زحمت دومی متوجه شد دومی را غفلت کردند و جلو گیری نکردند تا اینکه این زحمت سیمی متوجه شد و حالا امیدوارم که این مرتبه وزارت جنگ در این خصوص اقدامی بکنند که دیگر دچار زحمت نشویم و هر اقدامی را که لازم است تقاضا بکنیم و مردم جنندق را هم مثل ما حساب کنند.

نایب رئیس - این فقط یک راپورتی بود که فقط برای اطلاع آقایان خوانده شد و در این خصوص دیگر مذاکره نخواهم کرد - آقای معارف وزارت علوم خواهش کردند که راپورت کمیسیون معارف راجع باعزام محصلین بخارجه راجعه دستور امر روز بکنند حالا اگر مخالفی نیست شروع بمذاکره آن نمایم [گفتند صحیح است و مخالفی در این خصوص نیست]

آقا میرزا ابراهیم خان - دو فقره راپورت کمیسیون معارف بودجه را از قرار ذیل قرائت نمود ۱ - راپورت کمیسیون معارف کمیسیون معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه در سه جلسه که جلسه دوم با حضور آقای وزیر علوم بوده لایحه اعزام شاگردان بخارجه را موضوع مذاکره نموده اخیر آقای وزیر علوم نیز با نظریات کمیسیون کاملاً موافقت نمودند لایحه مزبوره را کمیسیون تصویب میکند.

ماده ۱ - در سه تنگ و نوبل ۱۳۲۹ [سی نفر] شاگرد ایرانی از طرف دولت علیه برای تحصیل ذیل بارویا فرستاده می شود ، پانزده نفر برای اینکه تحصیل اصول ضروریه معلمی بکنند هشت نفر برای تحصیل نظام دوتفر بیاده نظام - دوتفر سواره نظام - دوتفر توپچی - یکتفر مهندس - یکتفر صاحب منصب اداره - دو نفر برای مهندس طرق و شوارع - دوتفر برای حرف و صنایع دوتفر برای فلاحه که فن یکی از آن دو نفر مخصوص ابریشم و فن یکی فلاحه عمومی باشد یکتفر شیپست .

ماده ۲ - بعد از سه تنگ و نوبل تا مدت پنجسال هر سال ۲۰ نفر شاگرد جدید بارویا اعزام می شود که مشغول تحصیل عاوم لازم باشند - هر چند از شاگردان مزبور که فارغ التحصیل شود مر اجبت به ایران می کنند بجای آنها شاگردان جدید اعزام خواهد شد .

ماده ۳ - برای این شاگردان مزبور که بدرستی مشغول تحصیل شده و از حدود وظایف مقرر خود خارج نشوند یک نفر سرپرست بارویا اعزام می شود که مراقب اعمال و تحصیلات آنها باشد - تصویب مخارج تحصیل و اعزام شاگردان و سرپرست آنها با کمیسیون بودجه است کمیسیون مزبور وظیفه خود را در این باب بجا آورده است .
(۲) راپورت کمیسیون بودجه : کمیسیون بودجه در روز چهارشنبه ۲۴ محرم دو ساعت بظهور مانده تحت ریاست آقای میرزا مرتضی قلی خان منعمت گردید لایحه وزارت معارف در خصوص

اعزام سی نفر شاگرد برای تحصیلات متفرقه از نظام و معلمی علوم و فلاحه و مهندسی بارویا قرائت گردید وزارت معارف تقاضا کرده بودند ۱۶ هزار ریال پانصد تومان برای مصارف سالیانه ۳۰ نفر شاگرد که ۱۰ نفر برای معلمی و هشت نفر برای علوم نظامی و هفت نفر برای مهندسی و حرف و صنایع و فلاحه باشد و دوهزار تومان برای مخارج یکتفر سرپرست آنها تصویب شود.

کمیسیون بودجه با کثرت تصویب می نماید که مبلغ ۶۵۰ تومان علاوه بر ده هزار تومان که سابقاً تصویب شده اعتبار وزارت معارف داده شود که جملتان برای اعزام ۳۰ نفر شاگرد ۱۶۵۰ تومان شده است ولی پروگرام تحصیلات شاگردان را کمیسیون معارف تعیین کرده راپورت خود را بمجلس خواهد داد در خصوص دوهزار تومان برای مخارج سرپرست کمیسیون با کثرت این تقاضا را رد کرد و سرپرست را لازم نمیداند سفارتخانه های دولت علیه برای سرپرستی کافی است.

نایب رئیس - در واقع چیزی که باید بمجلس رای بدهد همین سه ماده راپورت کمیسیون معارف است و بعد هم به راپورت بودجه در باب مخارج محصلین **حاج سید ابراهیم** - بنده گمان میکنم که ۱۵ نفر برای معلمی زیاد است ده نفر کفایت می کند برای اینکه معلمی فرق ندارد با تحصیل علم و آن ۵ نفر دیگر را برای تحصیل علوم سیاسی تعیین بکنند

دکتر علیچخان - در شورای معارف خیلی در این خصوص مذاکره شد و در خصوص این شاگردان عقیده غالب بلکه تمام اعضای شورای معارف بر این بود که تمام این ۱۵ نفر برای فن معلمی روند برای اینکه امروز چیزی که برای ما لازم است همان داشتن مدارس ابتدائی و متوسطه است و امروزه چیزی که از نواقص تاحیس این مدارس شمرده میشود نداشتن معلمین است برای اینکه همین پروگرامهاست که حالا نوشته اند برای آنها هم معلمین ندارند اگر چه عقیده بعضی از آنها این بود که تمام این ۳۰ نفر برای تعلیم فن معلمی بروند ولی غالب اعضاء عقیده شان همین بود که عجلاناً این ۱۵ نفر کافی است در سال بعد هر سالی ۲۰ نفر محصلین اعزام خواهد شد هر سالی یک عدد از آنها را برای فن معلمی بفرستند و اینکه میفرمایند برای سیاست یک عدد از اینها را همین بکنند آنها بهیچوجه من الوجوه لازم نمیدانند بجهت اینکه بعضی از شاگردان ایرانی در اروپا هستند که خودشان مشغول این تحصیلات شده اند و بعلاوه حقوق و قانون هم خودش یک چیز است که مردم خودشان بصرافت افتاده اند و محصلینی برای تحصیل این علوم فرستاده اند .

نایب رئیس - حالا در کلیات این راپورت مذاکره میشود آقایانی که در کلیات آن فرمایش دارند بفرمائید .
افتخار الواعظین - وقتیکه یک لایحه در مجلس مطرح مذاکره میشود و از مقام ریاست اختصار میشود که باید در کلیه آن مذاکره لازم شود اگر معنای آن این دو کلمه باشد که آیا ما هم چه نداریم و آلهائی که فوه دارند باید خودشان تحمل

قانونی امروزه لازم داریم یا لازم نداریم که بنده عرض می کنم البته وضع این قانون امروزه برای این مملکت لازم است و گمان نمیکنم که تمام نمایندگان که در اینجا هستند تصویب بفرمایند که این ۳۰ نفر شاگرد باید فرستاده بشود از برای تحصیل بارویا و بعلاوه بنده عرض میکنم که از جمله او ایچی که بمنزله حیات مملکت و روح زندگانی مملکت خواهد بود راپورتیست که امروزه از طرف کمیسیون معارف و اوقاف بمجلس پیشنهاد شده است بجهت این که ما میدانیم که امروزه ما از هر چیزی بوجود جوانها عالم تجربه آموخته محتاج تربیم برای این که هر چیزی را بپول نمیتوانیم تحصیل کرد ولی علم یک چیز است که باین زودیها نمیتوانیم آنرا بدست بیاریم بلکه باید بفرستیم بارویا تا آنکه بآن وسیله بتوانیم آنرا بدست بیاریم ولی در ذیل کلیات این راپورت بنده دو کلمه عرض دارم اول اینکه برای تحصیلات علم نظام هشت نفر معین شده است بنده عقیده ام این است که هر چه قدر برای این عده افزوده شود بهتر خواهد بود یعنی اگر ممکن نباشد از این ۳۰ نفر شاگردانی که اعزام می شود ۱۲ نفر ۱۵ نفر لااقل ۱۰ نفر را معین و منحصر بکنیم برای تحصیلات علوم نظام از برای ما بهتر خواهد بود بجهت اینکه امروزه در نظام می بینیم خیلی کم جوانهای عالم بعلوم نظامی داریم و چیزی که از همه خیلی بآن محتاج تربیم همان داشتن جوانهای عالم نظامی است برای تعلیمات نظامی تا اینکه بتوانند در این مملکت نظام صحیح از برای ما ترتیب بدهند پس بنده ۸ نفر را برای تحصیلات نظام کم میدانم و عرض می کنم اگر ممکن است بر عده آن افزوده شود و بعد هم موافقت در این که از برای این شاگردان فرستادن یک سرپرست مخصوص لازم نخواهد بود و امروز هم در نظر هست که آقای سلیمان میرزا فرمودند که اینها که میروند در مدارس رسمی تحصیل می کنند و در مدارس دولتی مخصوصاً وقتیکه در تحت نظارت و مراقبت سفارتها و نمایندگان دولت باشد بهیچوجه محتاج بر سرپرست خارجی نخواهند بود.

وکیلالتجار - بنده استدعا می کنم که برای این اسباب زحمت نشوند آقایان عرایض بنده را درست التفات بفرمایند که سوء تفاهمی نشود در جلسات قبل راجع بشاگرد های فقراء با اغتیا چند دفعه در اینجا ایراد شد که بلکه در میان فقراء آنقدرها شاگرد های قابل پیدا بشود برای این که این اشتباه نشود بنده عرض میکنم که کلیه این مبلغی که تصویب میشود داده شود برای اشخاصی است که خودشان فوه تحصیل یعنی دادن پول و رفتن بخارجه و تحصیل مخارج آنرا ندارند و این پول از طرف ملت و مملکت داده میشود از برای اینکه آن اشخاص بروند و تحصیلات خودشان را بکنند و برگردند و اشخاصیکه خودشان دارائی دارند و میخواهند اولادشان تربیت بشوند آنها خودشان باید تحصیل مخارج اولاد خودشان را بشانند این است که بنده باز تکرار میکنم که اشتباه نشود که اساساً این پول که تصویب می شود برای اشخاصیست که فوه ندارند و آلهائی که فوه دارند باید خودشان تحمل

دکتر علیچخان - البته در خصوص اطفال فقراء اظهار فرمودند که شاگردان فقراء باید فرستاده شود در یک صورت صحیح بوده که این شاگردهاستیکه فرستاده میشوند بعد از آنی که تحصیلات خودشان را تمام کردند و برگشتند مختار باشند که هر جا میخواهند بروند خدمت هر کس را می خواهند قبول بکنند ولی فرستادن این شاگردها برای این است که بعد از آنی که رفتند و تحصیلات خودشان را تکمیل کردند و برگشتند مجبور باشند که در خدمت دولت باشند و دولت از مملو مات آنها استفاده بکنند در این صورت بنده گمان می کنم که نباید این شرط را کرد که باید از اطفال فقراء باشند بلکه اگر از اولاد اغتیا هم مطابق آن شرایطی که در نظامنامه شورای معارف معین بشود محصلین با استعداد پیدا شد دولت باید آنها را بفرستد و هیچ این ملاحظه را نباید بکند که اینها از اغتیا هستند و اینکه فرمودند که باید میل واستعداد هر کدام از اینها را بآن علمی که معین میشوند برای آن تحصیل ملاحظه کرد این یک چیزی است که امروزه ممکن نیست برای اینکه این شاگردان که فرستاده میشوند اول باید بروند در دبلیه یعنی در مدارس مقدساتی و مدارس متوسطه و در آنجا تحصیلات مقدماتی خودشان را تحصیل بکنند آنوقت از آنجا بروند بآن مدرسی که برای این علوم معین کرده ایم و وقتی که اینها در مدارس ابتدائی و متوسطه تحصیلات خودشان را تمام کردند البته خواهند دید که کدام یک از اینها استعدادش برای یک علمی بیشتر است و مایل بآن هست و البته هر کدام که بیک تحصیلی مایلند او را برای آن کار معین خواهند کرد

نایب رئیس - آقایان توجه خواهند فرمود که سابقاً این لایحه‌ای که از وزارت علوم رسیده بود چون ملتزم بک خرجی بود رفت بکمیسیون بودجه و بعد از اینکه از آنجا برگشت در مجلس رای در آن گرفته نشد برای اینکه گفتند شرایط آن مبهم است و بایستی بکمیسیون معارف برود که شرایط آنرا تعیین نماید این بود که بکمیسیون معارف رجوع شد و کمیسیون این مطلب را در تحت موادی در آورده است و حالا اگر بخواهیم بترتیب نظامنامه داخلی در آن شور و مذاکره بکنیم باید که اول در کلیات آن مذاکره کنیم و بعد از آن داخل مواد آن بشویم و دو شور در آن بشود ولی از یک طرف وزارت علوم فوریت این لایحه را تقاضا کرده است حالا اگر مخالفی در این تقاضا باشد رای می‌گیریم که اگر چنانچه مجلس فوریت آنرا تصویب کرد بعد از آنی که مذاکرات در کلیات تمام شد و داخل در شور مواد شدیم یک شور آن را از مجلس بگذرانیم

مشیر حضور - بنده اساساً موافق بارابورت کمیسیون ولی تعجب می‌کنم که چرا این عده را فقط از مرکز می‌خواهند بفرستند و حال آنکه از سایر ولایات هم ممکن است که شاگردان با استعداد فرستاده شود و عقیده بنده اینست که ده نفره از آنها از ولایات فرستاده شود مثلاً در تبریز شاگردان با استعداد خیلی است و ممکن است یک عده هم از آنها فرستاده شود یکی هم در باب سرپرست می‌خواستم عرض کنم که تعجب می‌کنم از اینکه کمیسیون بودجه آنرا رد کرده است حال آنکه اگر ما بخواهیم از وجود اینهایی که می‌خواهیم بفرستیم استفاده بکنیم باید یک نفر سرپرست باینها بفرستیم که مراقب باشد که اینها تحصیلات خودشان را بخوبی تکمیل کرده موافقت بکنند و تقاضا بکنیم که زودتر داخل شور مواد بشویم که این لایحه امروز بگذرد.

نایب رئیس - این هم یکی از موادی است که در راپورت کمیسیون معارف نوشته شده است و حالا اگر مذاکره در کلیات را کافی می‌دانند ممکن است که رای بگیریم و داخل شور مواد شویم.

دکتر علیخان - در خصوص سرپرست همانطور که فرمودند کمیسیون معارف تصویب کرده است و اسرار هم دارد که فرستاده شود فقط کمیسیون بودجه آنرا رد کرده است و در خصوص اینکه فرمودند که چرا منحصر کرده اند بر مرکز اولاً اینرا نباید تصور کرد که همه این شاگردانی که در اینجا تحصیل میکنند طهرانی هستند خیلی‌ها شان هستند که از ولایات آمده اند که یک شرایط دیگری هم برای اینکار است که تعیین شده است وزارت علوم شاید در نظر دارد که از تمام مدارس جزئی که در اینجا هست از قبیل آلیانس - سیاسی - سن لوئی - آلمانی و سایر مدارس جزئی که در طهران است و شاگردانی را که در اینجا تحصیل کرده و تصدیق گرفته اند که امتحان دیگری که آنرا کنکور میگویند بنمایند و بعد از آنجا که صحیح و خوب بیرون آمدند آنها را همین بکنند و اینرا نمی‌شود قرار گذاشت که از ولایات همین

بشود برای اینکه خیلی اشکال خواهد داشت.

فهییم الملک - چون اصل لایحه که از وزارت معارف پیشنهاد شده بود و بارابورت کمیسیون بودجه بمجلس آمده بود بنده پیشنهاد کرده بودم که برود بکمیسیون معارف و دلایلش را لازم است عرض کنم که آن مذاکراتیکه آنروز شد بجهت تکرار نشود در راپورتی که از کمیسیون بودجه بمجلس آمد ذکر کرده بودند ۱۰ یا ۲۰ نفر از اولاد فقراء باید شرایط خیلی مهمی فرستاده شود در وقتیکه در لایحه وزارت علوم نوشته بود که ۲۰ نفر برای مهندسی و حرف و صنایع این بود که وقتیکه مطرح خوردند از اطراف در آن خصوص پیشنهادها شد بعضی پیشنهاد کردند که ۱۰ نفر برای تحصیل نظام مین شود و طوری شد که بکلی نزدیک بود مقصود وزارت علوم از این پیشنهادها از میان برود باینجهت بنده پیشنهاد کردم که این پیشنهادها تصویب نشود و فرستاده می‌شود و البته با ملاحظه تمام نکات و وقت تمام در خصوص انتخاب اینها تهیه لوازمات دیگر این مسئله اقدام خواهد شد البته اشخاصی که در سایر ولایات هستند و قابلیت استعداد اینکار را دارند آنها را هم ممکن است داخل این موضوع بکنیم ولی عجلتاً چیزی که مقصود است اینست که این پیشنهاد قبول بشود یا اینکه رد بشود و بعد از آنی که تصویب شد سایر جزئیات آن البته در وقتش رعایت خواهد شد.

محمد هاشم میرزا - بنده می‌خواستم عرض بکنم که در کلیات این مسئله آنروز مذاکره با اندازه کفایت شد و بعد که رفت بکمیسیون و حالا دومرتبه آمده است فرقی با آنچه چیزی که مرتبه اول پیشنهاد شد پیدا نکرده است فقط تغییری که در آن داده اند اینست که ۲۰ نفر راه ۳ نفر کرده اند این است که بنده تصور میکنم که تمام این مذاکرات که میشود مکرر است و خوب است رای بگیریم که زودتر این مسئله بگذرد.

دکتر حاج رضا خان - دومرتبه است که این لایحه بمجلس آمده است و خیلی مختصر بود و بعضی پیشنهادها شد برای اینکه توسعه پیدا بکنند و ایندفعه هم که بمجلس آمده است گذشته از این که ناقص است یک عیب بسیار بزرگ پیدا کرده است و آن اینست که آن پیشنهادی را که وزارت علوم کرده بود می‌توانست آن شاگردان را یک نقطه بفرستند که در یک (ایسه) بروند تحصیل بکنند و برگردند ولی حالا که اینها اضافه شده است که مثلاً یکدهه را برای نظام و یکدهه را برای مهندسی و همینطور از برای تحصیل فن ابریشم اینها که نمی‌توانند در یک نقطه بروند تحصیل بکنند و باید بنقاط مختلف بروند و اینهم چیزی نیست که بشورت و نظر وزراء و اگذار بشود این چیز است که باید بدانیم برای اینکه برای نظام مسام است که شاگردان باید با همان بروند ولی برای سایر تحصیلات سایر نقاط باید بروند و در اینصورت یک نفر سرپرست برای آنها کافی نخواهد بود در اینخصوص خوب است آقای معاون توضیحی بدهند که بدانیم چه ترتیبی را در نظر گرفته اند.

معاون وزارت علوم - اگر چه بنظر بنده

این مسئله هم جزء فروع است و باید بعد از آن مشخصی که در ولی چون مذاکره شده لازم است عرض بکنم که تصور وزارت معارف این است که تمام اینها را بیکجا بفرستند و تصور میکنند که همه را بفرانسه بفرستند بجهت اینکه در آنجا تمام تحصیلات ممکنست و ترتیب مدارس آنها هم از هر جهت برای ایرانیها و اشخاصی که از خارج میروند خیلی خوب است و همه نوع تحصیلات را هم در آنجا خوب میشود کرد علاوه شاگردانی هم که میروند زبان فرانسه را لابد میدانند و دیگر در آنجا مفضل یاد گرفتن یک زبان دیگری نمی‌شوند و خود را میتوانند مشغول یک تحصیل دیگری بنمایند و تا یک اندازه گیم خودشان را زودتر از آب بیرون بیاورند و در صورتی که اگر بجایهای مختلف بخواهیم بفرستیم بغیالی اشکالات بر میخوریم و باید مدتی زحمت بکشند معطل تحصیل زبان آنها بشوند در خصوص سرپرست هم یک نفر کافی است که برود در مرکز و رسیدگی بکار و تحصیل اینها بکنند و دیگر محتاج باین نخواهیم بود که برای هر سه نفر یک نفر سرپرست بفرستیم.

دکتر علی خان - چون اینجا یک اشتباهی شده است لازم است عرض کنم که در ابتدائی که وزارت علوم این لایحه را داد و در آن یک جمله بود که همین مطلب را می‌رساند ولی چون خود وزیر علوم تشریف آوردند و اظهار کردند که در آنخصوص هنوز مصمم نیستند و محقق نشده است که تمام را بفرانسه بفرستند و دلیلشان هم این بود که بعضی شاگردان در مدرسه امریکائی و جاهای دیگر هستند که زبان آمریکائی را تحصیل کرده اند و تحصیلاتشان هم خیلی خوب است و دولت هم نمیتواند بگوید که حکماً آنها را که زبان فرانسه را تحصیل کرده اند بفرستند باینجهت قرار شد که تمام این نظریاتی که در اینجا میشود بکنند از برای اینکه بعد از آنکه رای در اصول این مسئله گرفته شد آنوقت یک نظامنامه صحیحی در شورای معارف تهیه میشود و تمام این نظریات در آنجا ملاحظه شود و تمام این نظریات آقایان را سرعادت خواهند نمود.

حاج آقا - من تصور میکنم که همیشه در این لواجی که از طرف وزراء پیشنهاد میشود اند کارهایی که مخصوص آن وزارت خانه است و راجع بمجلس نیست دخالت میکنیم و یک مدتی وقت خودمان را بی جهت صرف میکنیم و وزارت خانه تکلیفی دارد اینست که باینجهت چه لازم دارد و چه لازم ندارد و آنرا پیشنهاد مجلس کند و اگر معارفی لازم داشته باشد از مجلس تقاضا بکنند که تصویب شود چیزی که راجع است که باید تصویب بکنند همان تصویب مخارج و مصارف او است و سایر چیزهای دیگر راجع به آنها نیست و الا بنده اگر بخواهم نظر خود را عرض کنم شاید ۳۰ نفر شاگرد را کم میدانم و بیشتر اینها را لازم میدانم که فرستاده بشود ولی وزارت علوم امروزه نظرش اینست که این عده بروند و تحصیل بکنند و برگردند و یک مخارجی را از مامی طلبند و ما هم باید آن مخارجی را که از ما خواسته است تصویب بکنیم البته برای سایر رشته‌ها هم شاگرد بفرستیم ولی این ربطی باین موضوع ندارد و امروز ما داخل این جزئیات نباید بشویم که از مرکز باشد یا از ولایات برای نظام باشد یا غیر آن از فقراء باشد یا غنیاء آنچه‌ها بکلی از وظیفه ما خارج است یک مبلغ پولی را وزارت معارف تقاضا کرده است که باو اعتبار داده بشود و بودجه هم تصویب کرده است و وظیفه

ما اینست که ما اینرا تصویب بکنیم یارد نکنیم و زیاد از این بنده تصور نمی‌کنم که حق داشته باشیم.

آقای سید حسن مدرس قمشه - عرض میکنم که اولاً این عرض را که می‌خواهم بکنم شهبه نشود که از حیث حکم شرع آن باشد اگر ده هزار نفر شاگرد هم از ایران بارویا برود هیچ مانعی ندارد بلکه این عرض مملکت خودمان را تجربه کرده ایم و در این مدت عمری که داشته ایم خیلی شاگردان فرزند بارویا و خیلی از پول‌های این مملکت را در آنجا خرج کرده اند لکن نقص مملکت ما کم نشده است باید جوی کرد که امروز که محتاج معلوم اروپا هستیم علم را بمملکت خودمان بیاوریم تجربیاتی که حکمای قدیم کرده اند اینست که هر مطلبی که محتاج تحصیلات است عشت نتیجه می‌بخشد چنانچه از اخبار اهل بیت هم همین مطلب در می‌آید یعنی دیکه از شاگردانی که برای یک تحصیلی میروند عالم بر میگردند و آنچه تجربیاتی را هم که آنها کرده اند از روی حکمت و فلسفه است و از این جهت اینرا گفته اند و عشره راعده کامل گرفته اند پس این فایده برای این مملکت نخواهد داشت خصوص با تجربیاتی که خودمان کرده ایم دیده ایم لذا رای بنده هم موافق است برای آقای حاج سید ابراهیم که اولاً باید معلم از خارج بیاوریم ولو اینکه سالی یک کرور مخارج او باشد تا آنجا که ممکن نشود که معلم بیاوریم باید شاگرد برای معلمی فرستاد و الا ده نفر شما بفرستید برای تحصیلات نظام از اینها چند نفر شان می‌برند چند نفر شان منبع برای ایشان پیدا میشود و بالاخره آیا یک نتیجه از آنها حاصل میشود یا نشود فایده از آنها بیرون بیاوریم پس در این مدت آنچه پول از مملکت بیرون بردند و مملکت را خراب کردند پس است حالا شما معلم از خارج بیاورید تا پولهای شما تمام در مملکت خودتان خرج بشود و منحصر هم نباشد معلم ابتدائی یا غیر ابتدائی و گمان اینست که بمقتضای صلاح امروزه اینطور بهتر باشد اگر چه اینها یکی اینرا پیشنهاد کرده اند نمی‌دانم چه کسانی هستند و می‌توانم تخطئه بکنم و وزارتخانه ما مان را البته اشخاص صحیحی هستند ولی این را هم تجربه کرده ایم که این وزارت خانه هر چه را تصویب کرد وزارتخانه بعد آنرا تکذیب کرد و مجلس دارالشورا که نمایانند بگوید که این ۳۰ نفر باید بروند برای تحصیل مجلس دارالشورا هم تصدیق میکند بعد میگویند که اینها رفته اند برای عیش کردن اگر معلم بیاورید و اولیاء امور هم موافق باشد سالی ده هزاره ۲ هزار کس سالی یک کرور هم خرج آن معلمین بشود نافع و بهتر است از برای مملکت از اینک شاگرد بخارجه بفرستند.

کاشف - بطوریکه آقای مدرس اشاره فرمودند مقصود وزارت معارف هم این بوده است که یک جمعی بروند تحصیل علوم مملی را بکنند و برگردند که از وجود آنها بتوان استفاده کرد لکن وقتیکه این پیشنهاد بمجلس آمد در مجلس بعضی پیشنهادها شد راجع بترتیب نظام و غیره این بود که رجوع شد بکمیسیون معارف در صورتیکه آن چیزیکه راجع بنظام بوده میباشد بکمیسیون نظام رجوع بشود حالا اگر بنای اظهار نظریات باشد بنده عقیده ام اینست که این عده را که معین کرده اند خیلی کم است و خیلی بیشتر از این برای ادارات لازم

دکتر علیخان - اینها تمام جزئیاتی است که راجع بمجلس نیست و تمام مربوط وزارتخانه و از وظیفه وزیر است و مجلس فقط اینست که وقتیکه وزیر یک تقاضائی میکند مجلس آنها را قبول یارد می‌کند و اینک میفرمایند راجع بکمیسیون نظام بشود آنچه راجع باین معضله است راجع بمجلس نیست و در آن باب کمیسیون معارف و در باب مخارجش هم کمیسیون بودجه وظیفه خودش را بجا آورده است و حالا وظیفه مجلس همین است که در رد و قبول آن رای بدهد و تمام این حرفه‌ها اینکه اظهار میکنند تکلیف وزارتخانه و وزیر است و لذا ربطی بمجلس ندارد.

آقای سید حسن - فرمایشی را که فرمودند از جهت زبان بنده ایران فیهیم اینها را که می‌برند آنجا آیا زبان آنها را میدانند یا نمیدانند اگر میدانند که چه فرق میکنند که اینها آنجا بروند یا اینکه معلمین را بیاورند اینجا.

دکتر علیخان - اینکه میفرمایند اینها زبان چهار پنج سال در آنجا باشند تا اینکه زبان آنها را بتوانند بفهمند علاوه بر این زبان علمی غیر از زبان حرف بزندن معلم که حرف میزند زبان بلدانه حرف بزندان معلم را بتواند بفهمد و برای تحصیل همان اندازه هم ما اینجا معلم نداریم که شاگرد را با آنجائی برساند که برای داخل شدن به مدارس عالی زبان علمی معلم را بفهمد پس ما مجبوریم تا یک مدتی همانطور که سایر دول مجبور بودند همانطور که عثمانی و ژاپون مجبور بودند که شاگرد بفرستیم تا اینکه برای مدارس عالی خودمان بتوانیم معلم بیاوریم.

است فرستاده بشود ولیکن نظر وزارت معارف نظر کابینه وزراء بوده است که فکر کلی برای ادارات کرده باشند غرض آنوزارتخانه این بوده است که برای مدارس ابتدائی و سایر مدارس که باید تأسیس بشود یک تدارکی دیده باشند و یک عده معلمین تهیه کرده باشند نظر وزارت معارف این بوده است حالا این مخلوط شده است و هر کس از یک دری سخن میگوید بنده عقیده ام اینست که در آن پیشنهاد اولی وزیر اگر مذاکره میکنیم خیلی زودتر از این نتیجه می‌گرفتیم و بعد هم ممکن بود که هر وزیری راجع به وزارت خانه خودش یک پیشنهادی بکند حالا ما اینها را با هم دیگر مخلوط کرده ایم بطوریکه تولید اشکال کرده است مثلاً راجع به معضله نظام ما رجوع کرده ایم بکمیسیون معارف و او راپورت داده است در صورتیکه باید بکمیسیون نظام رجوع کرده باشیم که اینها را که این عده لازم است بالازمان باید یک نظری را که آقا اینجا فرمودند بنده تردید میکنم برای اینکه این مطلب اشکال دارد و امکان ندارد چون معلمی که از آنجائی آید لسان ما را درست بلد نیست معلمینی که باینجا می‌آیند باید زبان ما را بدانند تا اینکه بتوانند معلمین ما را تعلیم نمایند و اگر فقط زبان آنها باشد درست نمی‌توانیم از آنها استفاده کنیم.

دکتر علیخان - این مطالب خارج از موضوع است اینها تمام جزئیاتی است که راجع بمجلس نیست و تمام مربوط وزارتخانه و از وظیفه وزیر است و مجلس فقط اینست که وقتیکه وزیر یک تقاضائی میکند مجلس آنها را قبول یارد می‌کند و اینک میفرمایند راجع بکمیسیون نظام بشود آنچه راجع باین معضله است راجع بمجلس نیست و در آن باب کمیسیون معارف و در باب مخارجش هم کمیسیون بودجه وظیفه خودش را بجا آورده است و حالا وظیفه مجلس همین است که در رد و قبول آن رای بدهد و تمام این حرفه‌ها اینکه اظهار میکنند تکلیف وزارتخانه و وزیر است و لذا ربطی بمجلس ندارد.

آقای سید حسن - فرمایشی را که فرمودند از جهت زبان بنده ایران فیهیم اینها را که می‌برند آنجا آیا زبان آنها را میدانند یا نمیدانند اگر میدانند که چه فرق میکنند که اینها آنجا بروند یا اینکه معلمین را بیاورند اینجا.

دکتر علیخان - اینکه میفرمایند اینها زبان چهار پنج سال در آنجا باشند تا اینکه زبان آنها را بتوانند بفهمند علاوه بر این زبان علمی غیر از زبان حرف بزندن معلم که حرف میزند زبان بلدانه حرف بزندان معلم را بتواند بفهمد و برای تحصیل همان اندازه هم ما اینجا معلم نداریم که شاگرد را با آنجائی برساند که برای داخل شدن به مدارس عالی زبان علمی معلم را بفهمد پس ما مجبوریم تا یک مدتی همانطور که سایر دول مجبور بودند همانطور که عثمانی و ژاپون مجبور بودند که شاگرد بفرستیم تا اینکه برای مدارس عالی خودمان بتوانیم معلم بیاوریم.

دکتر اسمعیل خان - بنده استدعا میکنم که خودمان قدری بوظایف خودمان رفتار بکنیم و چیزهایی که راجع بوزارتخانه است بگذاریم خودشان رفتار بکنند و اگر غیر از این باشد ممکن نیست کاری از پیش برود مثل اینکه این لایحه تا بجای در مجلس معطل مانده است و بنده تعجب میکنم از کمیسیون فواید عامه و علوم که چطور شده است که اینطور رایجورت داده است وزارت علوم پیشنهاد میکند که من آنقدر اعتبار میگویم از برای اعزام شاگرد پارو یا مجلس شورا اگر لازم میدانم تصویب میکند دیگر داخل درجریبات شدن از وظیفه مجلس خارج است از وظیفه وزارتخانه است و همانطور که مغیر اظهار کردند لابد این شاگردان را امتحان میکنند و ملاحظه این را میکنند که کدام یک از آنها تروش کمتر است که او را بفرستند و بر سایرین مقدم بدارند اینها تمام چیزهایی است که راجع بوزارت علوم است پس باین جهت بنده عرض میکنم که اصلا ماده اول راجع باین مجلس نیست و فقط در ماده دو آهم برای اینکه بر بودجه آتی تحصیل شود میتوانم مذاکره بکنم.

نایب رئیس - در کلیات مذاکره بانداره کفایت بعمل آمده است حالارای می گیریم - کسانی که مذاکره در کلیات این رایجورت را کافی میدانند و تصویب میکنند که داخل شود مواد شوم قیام نمایند (اغلب قیام کردند و با اکثریت تصویب شد)

نایب رئیس - حالا چون فوریت اینهم تقاضا شده است رای می گیریم کسانی که این تقاضا را تصویب میکنند قیام نمایند (با اکثریت تصویب شد) ماده اول قرائت گردید.

بفرانسه بروند ولی بعد خود وزیر آمدند در کمیسیون و آنچه را پس گرفتند و حالا بعد از آنی که این تصویب شد در باب جزئیات و ترتیبات آن مذاکره خواهند کرد و هر چه رای شورای معارف شد مجزا خواهند داشت و آنوقت آقای دکتر حاج رضا خان هم تشریف بیارند در شورای معارف و نظریات خودشان را بگویند که بفرانسه فرستاده شود یا آلمان اگر قابل توجه شد البته پذیرفته میشود.

حاج شیخ الرئیس - بنده معلوم است اساساً در تعیین معارف و آموختن علوم جدیده مفیده نمیتوان مخالفت کنم زیرا که فواید است که چنانکه برآید و لیکن یک نظری و یک سوالی دارم یعنی یک توضیحی میگویم از آنسای مغیر کمیسیون بخواهم و از آن نظری که دارم اجالا تصدیق می کنم آقای مدرس را در آن تجربه هائی که بما خیلی چیزها را نموده است ندیده ایم آن نمره فوایدی را که از فرستادن شاگرد ها و تحمل مخارج آنها در نظر داشته ایم و متاسفانه فایده حاصل نکرده ایم و آن توضیحی که میگویم بگویم اینست که اینکه برای سایر علوم معین کرده اند که فرضاً برای فلان علم فلان عده فرستاده شود صحیح است ولی اینکه معین شده است که یک عده برای معلمین فرستاده شود این را بنده نمیدانم چطور تصور نمایم که این چه علمی است بملت اینکه البته علوم متنوعه است و غیر متناهی و هر کس که در یک علم تبحر پیدا کرد بقول شماها دیپلم گرفت و بقول ماها اجازه تحصیل کرد حق تعلیم و تدریس باو میدهند و اختلاف سلیقه مدرسین هم معلوم است بسیاری از مدرسین را ما خدمتشان درس خوانده ایم و استفاده کرده ایم و خودمان گفته ایم که سلیقه تدریس فلان آقا خوبست و بهتر است از فلان آقا اگر چه معلومات آن آقا ازاد بیشتر است پس اینها یک مطلبی است ذوقی و بنده هیچ معتقد نیستم یعنی تا بحال که باور نکرده ام که در فرنگستان یک همچو علمی هم باشد و اگر معنی آن علم اداری است که ترتیب مدارس و طبقات شاگردان و تقسیم اطفاها تا بستان و زمستان و غیره باشد که این از برای هر معصلی وقتی که بدرجه فارغ التحصیلی رسید فورا این علم برای او حاصل میشود و این دیگر برای اوبعیده بنده تحصیل حاصل است و ایصال واصل .

دکتر علیخان - اولاً اینکه فرمودند که گویا در اروپا هم چه چیزی نباشد که آنرا اصول علم معلمی بگویند بنده عرض میکنم که هست مخصوصاً او را () میگویند که علم درس دادن است به چه شکل درس باید دادو این خودش یک تحصیل لازم دارد و اینها میروند برای اینکه معلم بشوند برای مدارس مقدماتی و برای مدارس متوسطه یعنی آن علومه را که لازمست برای درس دادن در آن مدارس تحصیل نمایند که بتوانند از عهده تدریس برآیند.

حاج شیخ الرئیس - از بیان مغیر محترم بنده همچو فهمیده ام که نتیجه عرض بنده خواهد بود که این برای تحصیل علمست و معلمی نمره تحصیل علم است .

حاج وکیل الرعایا - عرض می کنم اساساً زنده گانی مملکت ما بر آن چیزی است که فرمودند و تا ما معلمین جلب نکنیم نتیجه از این اقدامات نخواهیم برد.

دکتر حیدر میرزا - این مسئله را بخواهم عرض کنم که این ۱۵ نفری که میروند برای تحصیل علم معامی لابد بزبان فرانسه تحصیل می کنند ولی می خواهم بدانم که بعد از اینکه باینجا آمدند بزبان ایرانی درس خواهند گفت یا بزبان فرانسه این را خوبست بفرمایند که باید بدانیم که بخواهیم ترویج زبان خودمان بکنیم یا ترویج زبان فرانسه .

معاون وزارت علوم - این تردید آقای دکتر حیدر میرزا بنظر بنده خیلی غریب میباشد البته این زحمات را برای این تحصیل می کنیم که علوم را بزبان خودمان بیادیم و راه اینکار هم این بود که از خارج مملکتی بیادیم و این آموختن زبان فرانسه هم برای همین است که از خود ایرانیان تربیت بشوند که بعد از این در مدارس مستغنی بشویم از آموختن زبان خارجه .

حاج شیخ اسماعیل - بنده عرض می کنم که مذاکره در اینمواد نمیدانم از چه راهست و ما چطور مذاکره کنیم در اینکه ۲۰ نفر نه ۱۰۰ نفر قطع نظر از حیث بودجه اش برون دنیا نروند عرض می کنم ۱۰۰ نفر ۱۰۰۰ نفر وزارت معارف اگر بخواهد بفرستد حق دارد و راجع بمائیت که در عده آنها مذاکره کنیم آنچه راجع بما و از وظیفه ما است چیست بودجه و تصویب مخارج آنها است دیگر این موادی را که ما در آن مذاکره می کنیم زیادی است برای اینکه چه ربطی بمالم ماها دارد که مذاکره در این بکنیم که ۱۵ نفر برای معلمی بروند و فلان عده برای فلان تحصیلات پس بکلی باید این مواد را کنار گذاشت و در ضمن بودجه مذاکره کرد .

نایب رئیس - باز لازم است توضیحاً عرض کنم که در اینمواد باید مذاکره شود حالا آقایانی که این عقیده را دارند که نباید در این خصوص مذاکره بشود خوبست لطف بفرمایند کمتر مذاکره بفرمایند .

حاج وکیل الرعایا - عرض می کنم اساساً زنده گانی مملکت ما بر آن چیزی است که فرمودند و تا ما معلمین جلب نکنیم نتیجه از این اقدامات نخواهیم برد.

آرباب کیخسرو - اینجا کلمه اروپا را نوشته و حال آنکه ممکن است یک وقتی لازم بشود که یکی یا دوتای از اینها راه بریکا یا مصر بفرستند یا سایر جاهای دیگر پس در اینصورت خوبست بجای اروپا خارجه بنویسند که رفیع این اشکال بشود .

این مسئله را در تحت نظر وزارت معارف تعیین کرده است این هیچ مناسبی نخواهد داشت اینجا همینقدر باید نوشت که ۸ نفر برای نظام دیگر تعیین مراتب و درجات آنها باید واگذار شود بنظر وزارت جنگ .

دکتر علیخان - باز عرض میکنم که این مذاکرات هیچ فایده ندارد و برای اینکه اینرا باید در نظر داشت که این شاگرد ها برای معلمی میروند نه برای خدمت و اگر مقصودشان اینست که نظر کمیسیون نظام را در اینخصوص دانسته باشند آقای دکتر امیر خان رئیس کمیسیون نظام در کمیسیون حاضر بودند و ایشان این پیشنهاد را کردند در اینموقع سه فقره پیشنهاد عبارت ذیل قرائت شد :

- ۱- از طرف میرزا یانس - بنده پیشنهاد میکنم که در ماده اول چنین نوشته شود ۳۰ نفر شاگرد از اشخاصیکه بضاعت تحصیل در فرنگستان را ندارند از طرف دولت علیه برای تحصیلات ذیل باروفا فرستاده شود .
- ۲- از طرف مشیر حضور - بنده پیشنهاد میکنم از این شاگردانی که میخواهند باروفا بفرستند ۱۵ نفر از مرکز و ۱۵ نفر از ولایات باشد .
- ۳- از طرف آقا شیخ ابراهیم زنجانی فریب بضمون پیشنهاد فریرا یانس .

نایب رئیس - حال این پیشنهاد ها هر کدام که قابل توجه شد رجوع میشود بکمیسیون ابتداء باید رای بگیریم به پیشنهاد میرزا یانس .

معاون وزارت علوم - این پیشنهاد های مخالف که میشود تمام اینها را که نمیشود در این لایحه گنجانید ممکنست این ملاحظاتی را آقایان بفرستند در موقعیکه شرایط اینها را بنویسند منظور خواهد شد والا اینکه آنها هر کدام که قابل توجه شد برود بکمیسیون و باز بر گردد این ترتیب خیلی طول خواهد کشید .

دکتر علیخان - وقتیکه در کلیات مذاکره میشد عرض شد که این پیشنهاد وقتی صحیح است که دولت بخواهد یک پولی بدهد بیک اشخاصی که بروند تحصیل بکنند و برای خودشان استفاده بکنند ولی اینطور نیست دولت می خواهد مخارج تحصیل بکند و بدهد که بعد از برگشتن مجبور باشند که در خدمت دولت باشند و وقتیکه می خواهد آنها را مجبور بکند و بدهد بنده فرق نمیکنم که این عده از اغنیاء باشد یا از فقراء .

میرزا یانس - بنده گمان میکنم که اظهارات آقای مغیر بهیچوجه در نمیکنند پیشنهاد بنده راجعت اینست که میفرمایند - این در صورتی است که این اشخاص بروند تحصیل بکنند و برگردند اینجا و برای خودشان باشند ولی دولت با اینها شرط می کند که بروند بامخارج دولت تحصیل بکنند و بعد که آمدند مجبور باشند که در خدمت او باشند بنده با همین ترتیب هم هیچ مانعی نمیبینم از اینکه همین ملاحظه در حق اشخاص بی بضاعت شود که آنها را بفرستند و این

عبارت آخری دو حیث دارد یکی اینکه ملاحظه از اشخاص فقیر شده است و یکی اینکه بیول کم اشخاص زیادی رفته اند و تحصیل کرده اند و یک (اکونومی) برای دولت شده است مجدداً پیشنهاد آقای میرزا یانس قرائت گردید .

نایب رئیس - رای می گیریم کسانی که این پیشنهاد را قابل توجه می دانند قیام نمایند اغلب قیام کردند و اکثریت قابل توجه شد - پیشنهاد آقای آقا شیخ ابراهیم خوانده شد .

نایب رئیس - با قابل توجه شدن پیشنهاد میرزا یانس دیگر رای گرفتن در این پیشنهاد لازم نیست برای اینکه مضمون این دو پیشنهاد یکبست (گفتند صحیح است) پیشنهاد آقای مشیر حضور قرائت شد .

مشیر حضور - آقای مغیر در ضمن فرمایشات خودشان فرمودند که در سایر ولایات ممکن است اشخاص با استعداد پیدا بشوند ولی این تولید اشکال می کند بنده عرض می کنم که در بعضی جاها از قبیل تبریز و رشت اشخاص با استعداد که تحصیل کرده هستند می توانند باروفا بروند و بعداً تولید اشکال نخواهد شد .

دکتر علیخان - بنده تکذیب می کنم این فرمایشی را که آقای مشیر حضور کردند بنده عرض نکردم که در ولایات اشخاص تحصیل کرده و با استعداد هستند بلکه عرض کردم که این شاگرد هائیکه که در اینجا تحصیل میکنند تمام کطهرانی نیستند از تمام ولایات هستند و در اینصورت دیگر لازم نیست که از ولایات هم بخواهم و یک اسباب زحمتی برای وزارت معارف تهیه بکنیم

نایب رئیس - پیشنهاد آقای مشیر حضور رای میگیریم - کسانی که پیشنهاد ایشان را قابل توجه میدانند قیام نمایند (اغلب قیام نکردند و رد شد)

نایب رئیس - ماده اول بواسطه قابل توجه شدن آن پیشنهاد باید برود بکمیسیون ماده دویم خوانده شد .

دکتر علیخان - اینجایی که دو کلمه نوشته شده است که اشتباهست و باید اصلاح بشود اینکه نوشته است که هر چند از شاگردان مزبور که فارغ التحصیل شده باید نوشت - هر قدر که جا خالی باشد - که هر کس که فوت بشود یا درست تحصیل نکند و بطور تنبیه او را برگردانند این عبارت شامل آنها هم بشود و بجای آنها فرستاده شود .

حاج سید ابراهیم - بنده عرض میکنم که چون بودجه سال آتی هنوز نیامده است و میزان آنرا ما نمیدانیم خوبست بهیچ ۳۰ نفری که امسال فرستاده میشود قناعت بکنیم تا اینکه برای سال آتی یک ترتیبی داده شود و الا حالا ببعیده بنده اینمطلب هیچ لازم نیست .

نایب رئیس - در این ماده پیشنهادی از آقای افتخار الواعظین شده است خوانده میشود عبارت ذیل خوانده شد بنده پیشنهاد میکنم که عوض ۲۰ نفر ۳۰ نفر نوشته شود .

نایب رئیس - آقایانی که این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نمایند (اغلب قیام نکردند و رد شد)

آرباب کیخسرو - بنده در ماده فوق عرض

کردم که کلمه اروپا را تبدیل کنند بخارجه و در ضمن اصلاحی هم پیشنهاد کردم التفات فرمودید حالا هم در اینجا عرض میکنم که این کلمه را تغییر بدهند برای اینکه شاید وقتی وزیر علوم بخواهد بعضی از این شاگرد ها را بجای دیگر بفرستد .

نایب رئیس - حالا رای میگیریم در اینمواد دویم باصلاح تبدیل کلمه اروپا بخارجه .

دکتر علیخان - بنده عرض میکنم که در ماده اول هم لازمست رای بگیرند برای اینکه کمیسیون نظر دیگری ندارد که برگردد با آنجا .

فهمید الملک - بنده لازم میدانم که این پیشنهاد باماده اول مجدداً برود بکمیسیون زیرا که نظر کمیسیون معارف در این مورد ترجمه ضعیف و فقراء نبود بلکه یک اساس دیگر بهم بوده است که آن اشخاص را که میفرستند باید یک شرایط تحصیلاتی داشته باشند و یکمقدماتی را تحصیل کرده باشند و شاید در میان اشخاص بی بضاعت یک چنین اشخاص پیدا نشد و حالا که مجلس رای داد که از ضعیف این رعایت بشود باید برگردد بکمیسیون که کمیسیون با وزیر در اینخصوص یک مذاکره بکنند و این جمله را افلا بر آن بیفزایند که باشرائطیکه از طرف وزارت معارف معین میشود که اگر از میان فقراء یک چنین اشخاص پیدا نشود وزارت معارف بتواند از طبقه دیگر بفرستد پس بکمیسیون مطالبی لازمست که از طرف کمیسیون در اینجا قید بشود .

حاج وکیل الرعایا - بنده در جواب آقای فهمید الملک میخواستم عرض بکنم که فقراء مملکت خیلی بیشترند و تحصیلات آنها هم خیلی بهتر است و دارای شرایط هم هستند .

نایب رئیس - آنداده گذشت و این فرمایش شما خارج از موضوع است .

حاج وکیل الرعایا - پس چرا او گفت جلو گیری نکردید .

وکیل التجار - بنده تقاضا میکنم که مجلس اگر میل دارد اینمطلب بکمیسیون برنگردد در همینجا مذاکره شود و رای گرفته شود .

نایب رئیس - بنده از آقایان نمایندگان تقاضا می کنم که ماده ۷۹ نظامنامه داخلی را بخواهند و بعد از این هیئت رئیسه را از برای نظامنامه داخلی بخودشان واگذارند .

وحید الملک - اگر اجازه می فرمائید بنده ماده ۷۹ را می خوانم ماده ۷۹ - هر اصلاح یا ماده الحاقیه که در ضمن مباحثات اظهار می شود باید دلایل آن بطور اختصار بیان بشود و در صورتی که وزیر یا مغیر کمیسیون تقاضا نماید باید آن اصلاح یا ماده الحاقیه بکمیسیون رجوع شود - هر گاه ارجاع بکمیسیون تقاضا نشود در باب قبول توجه از مجلس رای خواسته می شود مجلس پس از استماع اظهارات مغیر کمیسیون در این باب رای میدهد اصلاح یا ماده الحاقیه در صورت قبول توجه بکمیسیون ارجاع میشود .

وزیر و مغیر که این تقاضا را نکرده اند که بکمیسیون رجوع شود پس می توان در همین مجلس آنرا مطرح مذاکره کرده واگذارند .

نایب رئیس - عرض کردم اگر هیئت رئیسه را بخودشان واگذارید شاید بهتر رعایت نظامنامه

داخلی را نمایند آن ماده رجوع شد بکمیسیون و دیگر در آن خصوص مذاکره نمیکند حالا رأی می گیریم بماده دوم با اصلاحاتی که شده است کسانی که تصویب میکنند قیام نمایند اغلب قیام نمودند و با اکثریت تصویب شد ماده ۳ قرائت گردید

افتخار الواعظین - اواخر ماده ۳ را که آقایان بخوانند خواهند فهمید که در اینجا نباید مذاکره کنیم بجهت اینکه خود کمیسیون معارف در آخرین ماده می گوید که تصویب مخارج تحصیل و اعزام شاگردان در سرپرست آنها با کمیسیون بودجه است و کمیسیون مزبور وظیفه خود را در این باب بجا آورده است و کمیسیون بودجه تقاضای دوهزار تومان را بر این مخارج یک نفر سرپرست زد کرده است و پس از آنی که کمیسیون بودجه و معارف این سرپرست را رد کرده است نباید آنم چطور تمامیت در این خصوص مذاکره بکنیم که تصویب راپورت کمیسیون بودجه رد شود و مجلس صوب بکند که سالی دو هزار تومان برای مخارج یک نفر سرپرست داده شود آنوقت این ماده ۳ راپورت کمیسیون معارف را در تحت مذاکره بیاوریم والا تا زمانیکه راپورت کمیسیون بودجه رای گرفته نشده است نمیشود در این ماده مذاکره کرد .

دکتر علیخان - اینجا اشتباه فرمودند اول باید مجلس در این لایحه قانونی رأی دهد و بعد حق دارد همان مجلس که وقتیکه مصارف آرامی خواهد تصویب بکند رجوع بکند بکمیسیون بودجه در کمیسیون معارف عقیده اغلب اعضایش این بوده که فرستادن این محصلین بدون یک نفر سرپرست کلی بی حاصل و بی فایده است و تمام اعضاء کمیسیون بغیر از یک نفر همین عقیده را داشتند و این دوهزار تومان را هم بهیچوجه زیاد نمیدانند بجهت اینکه منحصر باین عده که نیست شما هر سال میخواهید سالی بیست نفر شاگرد بفرستید و این در مدت شش سال تقریباً ۱۲۰ نفر شاگرد میشود که همیشه در خارجه خواهند بود اینها باید یک نفر داشته باشند که اقلاً اگر مواظب هیچ چیز نباشد اقلاً مواظب اخلاق آنها باشد که اخلاشان فاسد نشود و اینکه تا بجا ل شاگردها رفته اند بی حاصل و بی ثمر شده است فقط برای این بوده است که آنها آزاد بوده اند و سرپرست نداشته اند مثلاً روز های یکشنبه برود در تهران نگاه بکنند ببینند که شاگرد های ایرانی در آنها هستند یا نیستند و شما اگر بخواهید سرپرستی آنها را بسفرا واگذار کنید فایده نخواهد داشت برای اینکه هرگز سفیری که شما دارید در خارجه نمیتواند معنی کارش این نیست که مواظب اخلاق صد و بیست نفر شاگرد باشد و این شاگردها که میروند همیشه در آن مدارس نیستند تا بستان دوماه تعطیل دارند و همچنین برای عید های مختلفه تعطیل دارند و در این تعطیلی ها مدارس بسته میشود و دیگر شاگردها را ننگ نمی دارند پس باید یک نفری باشد که در این مدت تعطیل از آن شاگردها مواظبت و مراقبت بندهد که اخلاق آنها فاسد نشود و با اخلاق ایرانی باقی بماند و کمیسیون یک جدی دارد در اینکه اگر شما این شاگرد ها را بفرستید و یک نفر سرپرست برای آنها

حاج وکیل الرعایا - بنده تصور میکنم که در ضمن آن رأی که داده ایم این شاگردها از فقرا باشند دیگر این زحمت اخلاقی را که می فرمایند برای ما پیدا نشود چرا بجهت اینکه این بیچارهها پولشان همین پولی است که از دولت داده میشود و بتوسط آن اداره صرف آنها میشود و دیگر پولی در جیب آنها نیست که کسب اخلاق زشت بشود و کمان میکنند که لازم نباشد باینکه یک نفر آدم که در معنی الله اینها باشد همراه اینها بفرستیم و یک نتیجه خوبی هم از این کار نمی توانیم بگیریم

ارباب کبخسرو - بنده چنان تصور میکنم که در باب یک نفر هیچ موقی نباشد از برای اینکه مادر آن مذاکره کنیم تا وقتیکه وزارت معارف لایحه کتبی و ببیند که اینها تمام را بیک جا میفرستند یا

بباید مختلف اگر بیک جا با جامای مختلف نزدیک بهم میفرستند که آنوقت ممکنست در آنوقت یک یک پیشهادی بکنند و اینکه آقای مغیر فرمودند که در صورتیکه در نقاط مختلفه هم بروند باز یک نفر برای سرپرستی آنها کافی است بنده نمیتوانم چطور یک نفری می توانم از آنها سرپرستی بکنم زیرا که ایام تعطیل آنها مختلف است اینست که بنده تصور میکنم که این مسئله بماند تا وقتیکه رای وزارت معارف درباره کلیه اینها معلوم شود آنوقت در اینخصوص مذاکره بشود و رای بگیریم .

دکتر علیخان - چون کمیسیون در اینخصوص خیلی اصرار کرده است بنده مجبور هستم که خیلی دفاع بکنم چون معلوم میشود که ایشان فقط امریکا را در نظر گرفته اند بنده عرض می کنم که ما مجبور نیستیم که شاگرد با امریکا بفرستیم و از این گذشته به آن دلیلی که عرض کرده ام نقاطی که آنها را میفرستیم یک نفر سرپرست در کمال خوبی می تواند آنها را نگاهداری بکند برای اینکه عرض کردم دو ماه و نیم تعطیل تابستان و آن سرپرست می تواند در این مدت آنها را خودش جمع بکند بعد بروند کنار دریا یا به ییلانی که زندگی کنند تا اینکه موقع زمستان بشود و این هیچ اشکالی ندارد و خیلی هم لازمست .

حاج شیخعلی - چون آقای دکتر علیخان یک اصرار فوق العاده دارند از اینجهت بنده هم لازم دانستم چند کلمه عرض کنم مسئله اخلاق مسئله ایست فطری خیلی اشخاص هستند که پدر بالای آنها است و خیلی هم مواظبت دارند با وجود این آن اخلاق رفیله را که باید کس نکنند می کنند حالا فرض می کنیم که اینها در نقاط مختلف نباشند و در خود پاریس باشند در پاریس هم در یک جا خواهند بود فرض بفرمایند مثل طهران یکی در محله دروازه قزوین خواهد بود و یکی در محله شاه آباد یا سایر محله های دیگر آنوقت یک نفر سرپرست چطور می تواند که دنبال اینها بیفتد تا اینکه ببیند که اینها چه میکنند بعقیده بنده بهترین مواظبی که از برای اینها خواهد بود نظر ملت است برای این که البته این اشخاص اعمال آنها و افعال آنها را لابد در روزنامه می نویسند و گذشته از این اشخاص تاجرو نمایندگان دولت در آنجا خواهند بود و البته اگر خلاقی از آنها سر بر نداشتند فاش خواهند کرد و جلو گیری میشود و هیچ لازم فرستادن یک نفر سرپرست نخواهد بود .

معاون وزارت معارف - در مسئله سرپرست چون خیلی مذاکره شد بنده همچون همدم که آقایان شاید موضوع این مسئله را درست ملتفت نشده اند که مقصود از این سرپرست چیست هیچ مقصود از سرپرست در این جا لایحه نیست که برود این ها را برساند بخانه شان یا اینکه مواظبت از آنها نماید سرپرستی را که می گویند باید فرستاده نشود مقصود اینست که یک نفری مسئول این ها باشد که در آن نقاطی که هستند تحصیل بکنند یعنی واسطه باشد

بین اینها دولت همیشه راپورت های مدارس را راجع باینها باو بدهند تا اینکه اگر اتفاقی بیفتد او برود ببیند یا آنکه اگر گاهی بعضی مؤاخذه ها از مدارس در باب آنها بشود این سرپرست بتواند از طرف دولت از آنها مؤاخذه بکند یا غیر اینها فرایند این یک نفر از برای رسیدگی باینطور کارها خیلی زیاد است برای اینکه همانطور که عرض شد این یک نفر واسطه است بین این شاگردان و دولت و بملازم گاه هم می تواند خود او مدیران مدارس را ملاقات کند و از تحصیلات و کارهای اینها استفسار نماید یا اینکه سفارشی اگر رسماً از طرف دولت به آن مدارس شده باشد برساند و از مرکز همه جور دستور بتوسط اربابا کردها داده شود و همچنین انضاط بولهای که فرستاده می شود و او بمدارس و نقاطی که باید برساند میرساند و از برای خیلی مسائل دیگر فایده خواهد داشت علاوه بر این یک محصلی هم بر اینها افزوده خواهد شد بجهت اینکه خود این یک نفر هم که در آنجا بیکار نخواهد ماند لابد یک نوع تحصیلات دیگر خواهد کرد و از برای فایده خواهد داشت .

منقصر السلطان - در باب سرپرست اینک که آقای معاون اظهار کردند که واسطه بین دولت و آنها می شود بنده می توانم عرض بکنم که در صورتی که اینها بنقاط مختلفه فرستاده می شوند و مادر هر نقطه که ژنرال قونسل و سفیر و همچنین آتش و ناو بپول و دویم داریم آنها کاملاً می توانند رسیدگی بکنند و راپورت بدهند و واسطه بین دولت و آنها باشند و بنده این را یک خرج زیادی می دانم و اینکه میفرمایند که این یک نفر هم که میروند خودش در آنجا تحصیل خواهد کرد ما لازم نیست که آنقدر در اینخصوص نظر داشت داشته باشیم آنقدر از سفراء و ژنرال ها که داریم می توانند کار یک نفر سرپرست را بکنند که دیگر خرج دیگری برای دولت پیدا نشود .

دکتر علیخان - بنده همین قدر می خواستم عرض کنم که آنها آقایان این فرمایشات را کردند یک نفر جواب بنده را نداد که در مدت تعطیل تکلیف اینها چیست آیا تمام اینها می روند در سفارت ایران منزل میکنند و او هم سرپرستی از آنها میکند علاوه بر این اگر در آن مدارس که اینها هستند یک اتفاقی نسبت باینها بیفتد نمی توانند که ۱۲ - ۱۳ روز تعطیل نمایند و ادارات مذاکره بکنند پس یک نفری لازم است که طرف مراسلات طرف شناسائی باشد و از طرف دولت نماینده باشد که مدیر های مدارس بتوانند اظهارات خودشان را باو بکنند از اینها گذشته تکلیف ایام تعطیل چیست عرض کردم که دوماه و نیم در تابستان این مدارس تعطیل دارند و در این مدت تمام اینها بسته میشوند و نمی توانند شاگرد قبول بکنند و همچنین در سایر ایام سال هم در روز یا ندره روز اتفاق می افتد که تعطیل می شود پس باید یک نفری باشد که در این ایام تابستان اینها را جمع بکند و مواظبت نماید تا اینکه بعد از ایام تعطیل آنها را بمدارس بفرستد یا اینکه می فرماید که اینها در مدت تعطیل بیایند

ایران و دوباره یک مخارجی داده شود که بروند آنها هم یک مطلبی است .

مشیر حضور - بنده اعزام یک نفر سرپرست را خیلی لازم می دانم ولی در صورتیکه این ۲۰ نفر شاگردان تمام بیک نقطه فرستاده بشود مثلاً اگر بخواهید همه اینها را بفرانسه بفرستید لابد یک نفر سرپرست هم لازم خواهد بود لیکن اگر بخواهید یک عده را بآلمان و یک عده را بانگلیس و یک عده را بسویس بفرستید آنوقت یک نفر سرپرست هیچ نمیتواند اینکار را بکند و این که آقای دکتر فرمودند که تمام مسافت بین اینها ۸ ساعت راهست صحیح است اینها مخارج لازم دارد و دوهزار تومان بعقیده بنده برای این قسم مخارج کافی نخواهد بود ولی اگر بیک نقطه میفرستند همانطور که عرض کردم خیلی لازم است که یک نفر سرپرست هم باینها فرستاده شود .

دکتر علیخان - عرض کردم که هنوز همین نشده است که یک جا خواهند فرستاد یا چند جا ولی فرقی نمیکند که شما تمام اینها را به یک جا بفرستید یا این که یک عده را بانگلیس بفرستید و یک عده را بفرانسه و یک عده را بآلمان بجهت اینکه چنانچه می دانید که در هر جا یک مدت تعطیلی دارند و یک نفر لازم است که در آن مدت اینها را در یک جا جمع بکنند و بعد از گذشتن آن مدت هر یک را بنقطه خودش بفرستد .

حاج شیخ اسدالله - بنده عرض می کنم که در این ماده ابتدا نمی توانیم رای بگیریم برای اینکه اختلاف است میان راپورت کمیسیون بودجه و راپورت کمیسیون معارف و ما باید اول مجزی کنیم که این رأی را که کمیسیون بودجه داده است مجلس آنرا تصویب میکند یا تصویب نمی کند و وقتیکه تکلیف آن راپورت معین شد آنوقت ما می توانیم در اینخصوص رای بگیریم والا اگر حالا ما بخواهیم رای بدهیم در چه رای بدهیم

مهاضد الملک - بنده تأیید می کنم اظهار آقای حاج شیخ اسدالله را و این بواسطه تصور است که از طرف کمیسیون بودجه شده است و یا بواسطه تصور کمیسیون معارف است ولی تصور می کنم که از طرف کمیسیون بودجه شده است که نیم ساعت وقت مجلس را ضایع کرده اند بجهت اینکه این ماده ۳ یا طرحی است که از طرف کمیسیون معارف پیشنهاد شده است یا لایحه است از طرف وزیر در حال رفته است بکمیسیون بودجه میبایستی کمیسیون بودجه آنجا عقیده خودش را در باب خرج بگوید یعنی اول خرج را تعیین بکند و بعد عقیده خودش را اظهار بکند که اکثریت کمیسیون این مسئله را تصویب میکند یا اینکه تصویب نمیکند آنوقت رای مجلس هم در آنخصوص معلوم می شد و حالا نیم ساعت است که موافقت مجلس را صرف این کاری کنیم و مذاکرات میکنیم در این یک نفر سرپرست بفرستیم یا نه فرستیم در صورتی که بموجب ماده ۶۵ نظامنامه داخلی بالاخره مجلس نمیتواند در این خصوص رای بدهد بجهت اینکه آن ماده می نویسد : در قانون بودجه هیچ طرحی را که

مستلزم از زیاد مقرر می باشد یا مدد معاش یا وظیفه باشد بعنوان ماده الحاقیه یا بعنوان اصلاح نمی توان پیشنهاد کرد همچنین است طرحیکه خواه مستلزم احداث تأسیسات یا شغل یا وظائف بوده و خواه باعث توسعه هر یک از این سه فقره که خارج از حدود قوانین موضوعه باشد .

(گفتند این ماده راجع باین مطلب نیست)

سلیمان میرزا - اشتباه فرمودند آقای معاضد الملک برای اینکه این ماده همین طوریکه گفته شد راجع باین مطلب نیست و هیچ راپورت کمیسیون بودجه و کمیسیون معارف را مطالعه نفرمودند و وقتیکه باهم آنها را مطالعه بفرمایند خواهند دید که کمیسیون معارف این دوهزار تومان خرج را برای سرپرست تصویب کرده است ولی کمیسیون بودجه با اکثریت آنرا رد کردند و دلیلش هم نوشته شده که کمیسیون این دوهزار تومان را تصویب نمیکند زیرا که سفارتخانه های دولت طلبه برای سرپرست کافی است حالا دلیلش ناقص است یا اینکه اکثریت مجلس لازم می دانند و این خرج را تصویب میکنند آن یک مطلبی است علیحده ولی کمیسیون بودجه از طرف خودش قصوری نکرده است

ذکاء الملک - همیشه اینطور معمول بوده است که اول یک تأسیس را مجلس رای می دهد که اینکار باید بشود یا اینکه نباید بشود آنوقت برای سایر مطالب و جزئیات آن رجوع به یکی از کمیسیونها می شود حالا این لایحه هم همین طور است اگر مجلس اساساً رای میدهد که شاگرد بفرستند بخارجه آنوقت برای خرجش برود بکمیسیون بودجه و در صورتیکه کمیسیون بودجه یک یا دو جزء از مخارج آنرا رد بکند باز هم مجلس حق دارد که آن خرج را تصویب کند حالا در این خصوص رای کمیسیون بودجه اینست که یک نفر سرپرست لازم نیست رای کمیسیون معارف اینست که لازم است و اینجق را هم کمیسیون معارف دارد که با تصویب نکردن کمیسیون بودجه بگوید که لازم است یا لازم نیست ولی اگر مجلس رای داد که این سرپرست لازم است در مقام خرجش هم مختار است و میتواند تصویب بکند و اگر لازم ندانست که تصدیق کرده است رای اولی کمیسیون بودجه را - پیشنهادی از طرف آقای ارباب کبخسرو به بابت ذیل قرائت شد : بنده تقاضا می کنم ماده ۳ مسکوت عنه بماند تا وزارت معارف بعد از تعیین شاگردان و ترتیب کجا فرستادن آنها بمقتضای لزوم پیشنهاد نماید

دکتر علیخان - بنده با اساس این پیشنهاد هیچ ضدیتی ندارم ولی آقایان ملاحظه بکنند که این سبب می شود که چقدر اینکار بتعویق بیفتد ببینند که یک همچو مطلبی مهم چند مدت است در مجلس معطل مانده است و امروز هم که آمده است بمجلس با این ترتیب هیچ نتیجه نخواهد داشت برای اینکه یک ماده اش که میروند بکمیسیون و باز یک مدتی در آن جا معطل خواهد ماند حالا این ماده هم که برود دیگر چیزی از این لایحه باقی نخواهد ماند .

ارباب کبخسرو - بنده خیلی عجب میکنم

برای اینکه هیچ در این پیشنهاد مانعی برای اساس پیشنهاد نشده است اساس اینکار فرستادن ۳۰ نفر شاگرد است که آنرا مجالس تصویب کرده است این پیشنهاد فقط برای اینست که این ماده مسکوت عنه بماند و قتیکه نظر وزارت معارف در این خصوص معلوم بشود برای اینکه شاید در آن وقت نظر وزارت معارف این شد که دو نفر فرستاده شود یا اینکه هیچ لازم نداشت هر طور که در آنوقت صلاح دید پیشنهاد خواهد کرد و البته نمایندگان که حالا رأی دادند که این يك نفر لازم است فرستاده شود آنوقت هم حاضرند در همین جا رأی دارند و میدهند و هیچ اشکالی ندارد .

نایب رئیس - حالا در این پیشنهاد ابواب کیخسرو رأی میگیریم کسانی که پیشنهاد ایشانرا قابل توجه میدانند قیام نمایند (ردد شد)

میرزا یانس - بنده مخالف این هستم که يك نفر سرپرست برای اینها معین بشود و آن وقتی که اجازه خواسته بودم خیلی از مطالب را میخواستم عرض کنم که گفته شد و دیگر تکرار نمی کنم ولی حالا يك کلمه جواب آقای مخبر را می خواهم عرض کنم فرمودند که در ایام تعطیل کی سرپرستی این هارا میکند در ایام تعطیل همه می دانند که میروند به بیلاق و در هر کجا که اینها هستند ممکن است فونسل یا ژنرال فونسل ایران یکی از صاحب منصب های خودش را معین بکنند که با اینها باشد و از ایشان سرپرستی بکنند تا این که مدت تعطیل تمام بشود و معاونت بمدارس خودشان بنمایند يك مسئله دیگری فرمودند که سفارتخانه های ما نمی توانند این کار را بکنند بنده گمان نمی کنم که سفارتخانه های ما آنقدر کار پلیتیکی داشته باشند که باین کار جزئی نتوانند برسند .

حاج شیخ الرئیس - بنده با کمال احترام و حفظ مقام به آقای معاون عرض و اخطار می کنم که بدگمانی در حق و کلاه عظام نداشته باشند که معنی سرپرست را نمی دانند و توجه ندارند بجهت اینکه این يك مسئله خیلی واضحی است و نظر و کلامی محترم بمسائل خیلی عمیق و دقیق متوجه است و این نظراتی را که آقای معاون و مخبر محترم دارند در باب لزوم تعیین این یک نفر بنده تمامش را تکذیب و تردید می کنم برای اینکه بدانند که بنده هم بی اطلاع نیستم و من بغرب دیده ام بسی شهرها عرض می کنم که از اسلامبول در زمان سلطان عبدالحمید مخلوع از طرف مرحوم ناصرالدین شاه چند نفر شاگرد که حالا فارغ التحصیل شده اند و در کار های بزرگ نظام و غیر نظام مشغول کار های بزرگ هستند از ایران اعزام شدند برای تحصیل در این ضمن مذاکره شد که آیا برای این شاگردان که از طهران مبعوث می شوند میروند برای تحصیل بمدارس عالیه اسلامبول يك نفر سرپرست هم لازمست که همراه اینها فرستاده شود تا اینکه مواظب حالات و اخلاق اینها باشد یا اینکه لازم نیست مرحوم معین الملک که بعد مشیرالدوله شد وزیر امور خارجه در آنوقت سفیر کبیر آنجا بود گفت که این توهینی است که شما بمقام سفارت کبری خودتان میکنید

که يك نفر سفیر کبیری با آنهمه اعضاء و اجزاء که در دایره سفارت خودش دارد می تواند بحالات و اخلاق چند نفر شاگردان ایرانی که بطور رسمیت و بتقاضای يك پادشاه از يك پادشاه دیگر سرپرستی بکنند و يك نفر سرپرست دیگری که عبارت از الله باشی باشد برای آنها فرستد و این دلایل را هم که می شنویم بمنزله خطائیات و شعریات است و این اشخاصی که اعزام می شوند اگر چه امیدواریم که در مملکت ما آن سوء اخلاقی را که دیده ایم پیدا نشود لیکن اگر خدای نکرده خلق یکی از آنها فاسد بشود بنده صریح عرض می کنم که آن سرپرست نمی تواند جاو گیری بکنند و اینکه مبرم آیند که از طرف دولت يك اجازه داده شود که بقیه از قانون مجازاتی که در مدارس هست او بتواند مال مجازات و مؤاخذه را از طرف دولت بکنند این را بنده حرفی میدانم خیلی غیر قانونی بعلمت اینکه شاگرد چهار ساله را اگر بفرستید بیاریس اول چیزی را که میدانند اینست که میدانند هیچ کس حق ندارد باو تعرض بکنند مگر اینکه قانون نظامنامه مدرسه آنرا تجویز بکنند بنابراین تأکید می کنم که نظرات اعضاء کمیسیون بودجه را توجه بفرمایند و از این سرپرستی صرف نظر بکنند .

نایب رئیس - بقیه مذاکرات در این ماده میماند برای بعد از تنفس حالا ده دقیقه تنفس می شود - مجدداً جلسه تشکیل شد .

نایب رئیس - چون وقت گذشته و خیلی دیر شده است و آقایان وزراء هم تقاضای يك جلسه خصوصی کرده اند جلسه علنی را ختم میکنیم - دستور جلسه آتی که روز پنجشنبه خواهد بود بقیه دستور امروز است - حالا مجلس خصوصی است . (مجلس يك ساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۲۱۸

صورت مشروح روز پنجشنبه سلخ

شهر صفر ۱۳۲۹

مجلس دو ساعت و ربع قبل از غروب آفتاب ریاست آقای ممتاز الدوله تشکیل گردید . صورت روز یکشنبه را آقای معاضد الملک قرائت نمود .

(غائبین جلسه قبل) آقایان : حسنعلیخان - مستشار الدوله . سپه دار اعظم . سردار اسعد بدون اجازه . آقایان : ذکاء الملک . آقا سید محمد رضا . معین الرعايا . حاج آقا بوقت معین حاضر نشدند . آقایان : آقا سید محمد باقر ادیب . لواء الدوله . مریض بودند .

رئیس - ملاحظه ای در صورت مجلس نیست ؟ (اظهاری نشد) رئیس صورت مجلس را امضاء نمودند **رئیس** - شور ثانوی قانون ثبت اسناد است شروع میشود مواد لایحه وزیر و راپورت کمیسیون بترتیب ذیل قرائت گردید :

لایحه وزیر - ماده اول - در حوزه هر محکمه ابتدائی يك اداره ثبت اسناد تشکیل خواهد شد . راپورت کمیسیون - مقدمه - ماده اول - اداره ثبت اسناد عبارتست از دایره ثبت اسناد و دفتر را کد کل .

حاج سید ابراهیم - این ماده اول ماده نیست باید نوشت در اداره ثبت اسناد و دفتر را کد کل - این عبارت اینطوری که نوشته شده است می فهماند که مراد از اداره ثبت اسناد دایره ثبت اسناد است این خوب عبارتی نیست بنویسند باب اول در دایره ثبت اسناد و دفتر را کد کل

آقا شیخ ابراهیم - چون باب اول در تشکیل ثبت اسناد نوشته شده است این تعریف او است که اداره ثبت اسناد عبارتست از فلان و بعدتر تیبانش را خواهد گفت این تعریف است که اداره ثبت اسناد عبارت است از دایره ثبت اسناد و دفتر را کد کل .

حاج سید ابراهیم - اداره ثبت اسناد است **آقا شیخ ابراهیم** - اداره ثبت اسناد اداره است در مملکت ایران که دو دایره دارد یکی دایره ثبت اسناد است و یکی دفتر را کد کل که تمام اینها جمع خواهد شد در دفتر را کد کل این تعریف اداره ثبت اسناد است اشکالی ندارد .

رئیس - رأی می گیریم بر این ماده مطابق پیشنهاد کمیسیون کسانی که تصویب میکنند قیام نمایند (با کثرت تصویب شد) . لایحه وزیر ماده دوم و سوم به ترتیب ذیل قرائت شد :

ماده ۲ - اداره مذکور مرکب است اولاً از عده ای از مباشرین ثبت ثانیاً از يك نفر مدیر که با يك دفتر را کدی که در نزد هر محکمه ابتدائی خواهد بود .

ماده ۳ - مباشرین ثبت اسناد در ولایات و بلو کات معین خواهند شد . پیشنهاد کمیسیون ماده ۲ - دایره ثبت اسناد در حوزه های محاکم ابتدائی که قانوناً تأسیس شده است تشکیل میشود دایره مذکور مرکب است اولاً از مباشرین ثبت اسناد که در محاکم اولیه محکمه ابتدائی است و یا در حوزه های محکمه مذکوره واقع است معین میشوند ثانیاً از يك دفتر را کد که در تحت ریاست یک نفر مدیر در نزد محکمه ابتدائی تأسیس میشود .

حاج سید ابراهیم - یا مقرر محکمه صحیح نیست (مقرر محکمه) این عبارت باید اصلاح شود .

آقا شیخ ابراهیم - اداره ثبت اسناد عبارت است از دایره ثبت اسناد و دفتر را کد کل - حالا میخواهید او را بیان کنید که دایره ثبت اسناد در حوزه های محاکم ابتدائی - چون دایره ثبت اسناد دایره نخواهد شد در حوزه های ابتدائی مثلاً در ولایت قزوین يك حوزه ابتدائی است این مباشرین ثبت اسناد ممکن است که در مرکز باشند که مقرر محکمه ابتدائی است یا خیر مصلحت باشد چند جای آن ولایت هم مباشرین ثبت اسناد بگذارند اینست که نوشته شده است که دایره مذکور مرکب است اولاً از مباشرین ثبت اسناد که در محلهائی که یا مقرر محکمه ابتدائی است و یا در حوزه های محکمه مذکوره واقع است معین میشوند این اول ثانیاً از يك دفتر را کد که در تحت ریاست یک نفر مدیر در نزد محکمه ابتدائی تأسیس میشود این دفتر را کد برای ضبط و نگهداری احکام و دفتر هائی است که هر ساله مباشرین ثبت میدهند مثلاً مباشرین ثبت در ده جا هستند ثبت کرده اند آنوقت